

Taloudellisen väkivallan tunnistaminen ja auttaminen

Sosiaalityön virtuaaliset
aamukahvit

2.11.2023

VAASAN ENSI- JA
TURVAKOTI
VASA MÖDRA- OCH
SKYDDSEM RY

VIOLA
VÄKIVALLASTA
VAPAAKSI RY

TALOUDELLINEN VÄKIVALTA TUTUKSI
-hanke (2021-2024)

Taloudellinen väkivalta tutuksi -hanke

- Valtakunnallinen hanke 1.5.2021 – 30.4.2024
 - Palvelee suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
 - Tekee tunnetuksi taloudellisen väkivallan ilmiötä
 - Auttaa taloudellisen väkivallan kokijoita
 - Konsultoi ammattilaisia taloudellisen väkivallan kysymyksissä
 - Kehittää auttamiskäytänteitä, toimintamalleja, työkaluja ja mittaristoja ammattilaisille
 - Kouluttaa ammattilaisia ja auttaa heitä verkostoitumaan ilmiön ympäriltä
 - Pyrkii lisäämään tietoisuutta ja ymmärrystä ilmiöstä
 - Tekee ennaltaehkäisevää työtä
 - Nostaa esiin muutostarpeita auttamisrakenteissa ja -käytänteissä
- www-sivut: www.taloudellinenvakivalta.fi

**TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA TUTUKSI**

-hanke (2021-2024)

Taloudellisen väkivallan tunnistaminen ja auttaminen

- Miksi on tärkeä puhua ja lisätä tietoutta taloudellisesta väkivallasta?
- Taloudellisen väkivallan muodot ja tunnistaminen erilaisissa lähisuhteissa
 - Kokijan ääni
- Syitä ja seurauksia
- Taloudellisen väkivallan kohtaaminen, kartoittaminen ja auttaminen

**TALOUELLINEN
VÄKIVALTA TUTUKSI**

-hanke (2021-2024)

Miksi on tärkeää puhua ja lisätä tietoutta taloudellisesta väkivallasta?

- Tiedon puute, puutteellisesti tunnistettu ilmiö
 - Kun taloudellinen väkivalta osataan tunnistaa ja nimetä, myös avunsaanti helpottuu
- Haasteet auttamistyössä, puutteet auttamisjärjestelmässä
- Yllättävän yleinen ongelma
 - Yksilöiden ja perheiden ongelmien takana usein raha
 - Yhteys muuhun lähisuhdeväkivaltaan, perhesurmiin
- Kielteiset, pitkäkestoiset seuraukset kokijoille
- Puutteet kokijan oikeusturvassa

Riitelyä vai väkivaltaa?

Arkisista erimielisyyksistä taloudelliseen väkivaltaan

KONFLIKTIT

Arkiset
erimielisyydet

Rahariidat

VÄKIVALTA

Eskaloituneet
rahakonfliktit

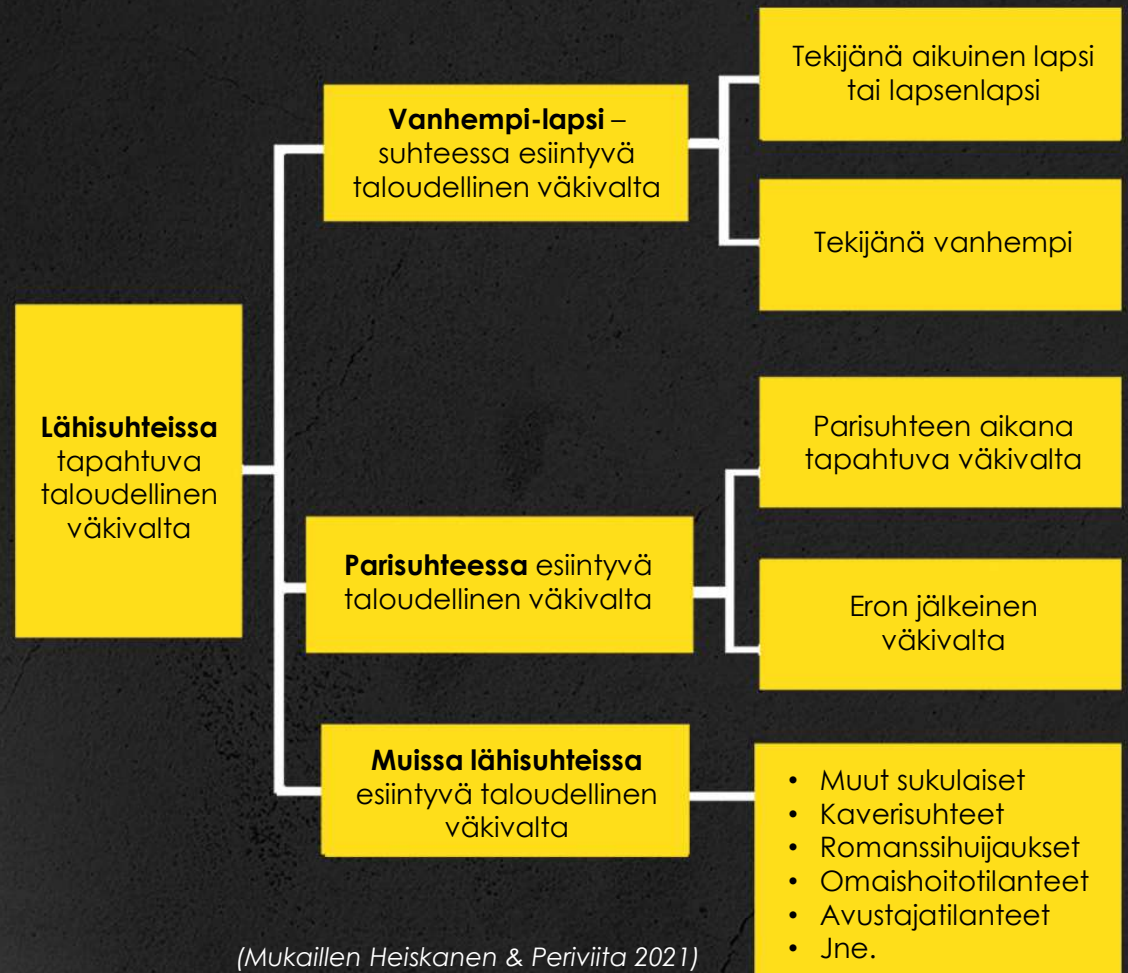
Taloudellinen
väkivalta

(Lähde: Kaittila 2017)

Taloudellisen väkivallan määritelmiä:

- Toimintaa, jossa toisen ihmisen itsemääräämisoikeutta rajoitetaan tai loukataan talouteen liittyvissä asioissa (THL 2020)
- Toisen ihmisen kontrollointia, hallintaa, hyväksikäyttöä, alistamista, vallankäyttöä tai kiristämistä rahaa tai muuta omaisuutta vallan välineenä käyttäen (Jokinen 2000)

Lähi-suhteissa tapahtuva taloudellinen väkivalta

(Mukaien Heiskanen & Periviita 2021)

Taloudellisen väkivallan erityispiirteitä

- Esiintyy usein yhdessä muiden väkivallan muotojen kanssa eli kokija kohtaa usein myös esim. fyysistä, henkistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa
 - ei aina, esim. romanssihuijaukset tai riippuvuuksista johtuva taloudellinen hyväksikäyttö
- Avun hakemisen erityisenä haasteena
 - kokija ei tunnista tilannettaan
 - höynäytetyksi ja hyväksikäytetyksi tuleminen tunteet
 - häpeä, kaltoinkohtelun piilottelu
 - tunneside tekijään, tekijälle ei haluta seurauksia
 - mahdollinen taloudellinen riippuvuussuhde tekijään
 - pelko seurauksista, kostosta
 - taloudelliset syyt
- Kuten muullakin parisuhdeväkivallalla, myös taloudellisella väkivallalla on taipumus alkaa pikku hiljaa, jatkua ja ajan myötä raastua

**TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA TUTUKSI**

-hanke (2021-2024)

Tilastotietoa

- Kansallista tutkimusta ja virallisia tilastoja Suomesta ei ole vielä saatavilla
- Parisuhdeväkivaltaa on kokenut 44 % suomalaisista naisista (LAKU 2022)
- Kansainvälisten tutkimusten mukaan **90-98 % lähisuhdeväkivaltaa kokeneista on myös kokenut taloudellista väkivaltaa**
 - Taloudellisen väkivallan kokijoista naisia n. 60 % ja miehiä 40 %
- **2/3 MARAK-työryhmään tulleista asiakkaista on kokenut taloudellista väkivaltaa (2021)**
- Taloudellinen väkivalta nousee esiin suhteellisen yleisenä syynä (9 %) lapsiperheiden talousvaikeuksien taustalta (MIELI ry 2023)
- Turvakotien aikuisista asiakkaista 34 % kokenut taloudellista väkivaltaa Suomessa
- Englannissa **17-21 % naisista ja n. 15 % miehistä on jossain vaiheessa kokenut taloudellista väkivaltaa** (Surviving Economic Abuse Organisation)
- Suomalaisista pariskunnista joka 10. on kokenut taloudellista väkivaltaa, kun väittämänä "Hän estää minua päättämästä perheen raha-asioista ja tekemästä itsenäisesti ostoksia." (Heiskanen ym. 2010)

**TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA TUTUKSI**

-hanke (2021-2024)

TALOUDELLISEN VÄKIVALLAN **MUOTOJA**

Rahaan liittyvä **kontrollointi**

Taloudellinen **hyväksikäyttö**

Eron jälkeinen taloudellinen väkivalta

Työssäkäynnin tai opiskelun häiriköinti

(Lähde: Kaiffila & Nyqvist 2014)

TALOUDELLISEN VÄKIVALLAN **MUOTOJA**

■ Rahaan liittyvä kontrollointi

- Toisen rahankäytön valvominen ja kontrollointi
- Yhteisistä raha-asioista yksin päättäminen
- Puolison, oman tai yhteisen taloutta koskevien tietojen salaaminen

TALOUDELLISEN VÄKIVALLAN **MUOTOJA**

■ Taloudellinen hyväksikäyttö

- Velan ottamiseen painostaminen tai velkakierteeseen saattaminen
- Perheen sisäiset erot elintasossa
- Yhteisten varojen käyttäminen omaan tarkoitukseen
- Taloudellisesta vastuunkannosta kieltäytyminen
- Läheiseltä varastaminen tai rahan kiristäminen
- Romanssihuijaukset ja rakkauspetokset

TALOUDELLISEN VÄKIVALLAN **MUOTOJA**

■ **Eron jälkeinen** taloudellinen väkivalta

- Omaisuuden jakamiseen ja ositukseen liittyvä uhkailu
- Yhteisten varojen manipulointi
- Elatusmaksujen maksamisesta kieltäytyminen
- Huoltajuuteen liittyvät toistuvat oikeudenkäynnit tai niiden tahallinen viivyttäminen
- Yhteisen tai puolison omaisuuden hajottaminen
- Taloudellinen vaino

= eskaloitunut eron jälkeinen tilanne, jossa entinen puoliso suunnitelmallisesti yrittää vahingoittaa taloudellisesti eri tavoin

TALOUDELLISEN VÄKIVALLAN **MUOTOJA**

■ Työssäkäynnin tai opiskelun häiriköinti

- Töihin pääsyn hankaloittaminen
- Työssäkäynnin tai opiskelun rajoittaminen
- Työnteon häiriköinti
- Mustamaalaus

Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat kokijat

- Ikäihmiset
- Lapset
 - Lapsi voi altistua suoraan tai välillisesti – molemmat hyvin haitallisia kokemuksia lapselle
- Toimintakyvyltään alentuneet kokijat
- Maahanmuuttajanaiset

**TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA TUTUKSI**

-hanke (2021-2024)

Taloudellisen väkivallan syitä

- Tavoite vallankäyttöön ja kumppanin vahingoittamiseen rahan avulla
- Taloudellisen hyödyn tavoittelu
- Riippuvuusongelmat
- Ei hyväksytä parisuhteen eroa tapahtuvaksi tai erovanhemmuutta
- Vuorovaikutusongelmat, mielenterveysongelmat tai persoonallisuuden problematiikka
- Uhrituminen tai kosto "koska minuakin on loukattu"
- Oman käyttäytymisen vahingollisuuden ymmärtämättömyys tai kieltäminen

**TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA TUTUKSI**

-hanke (2021-2024)

Taloudellisen väkivallan seuraukset kokijoille

Taloudelliset vaikutukset

- Köyhyys
- Velkaantuminen
- Heikentyneet talouden hallinnan taidot
- Mahdolliset lakimies- ja oikeudenkäyntikulut

Terveydentilan heikentyminen

- Fyysisen terveydentilan heikentyminen
- Kielteiset vaikutukset henkiseen hyvinvointiin ja toimintakykyyn
- Itsetuhoiset ajatukset ja itsemurhariskin kasvaminen

Henkilökohtaisen pääoman heikentyminen

- Mahdolliset puutteet oikeusturvassa
- Katkonaiset työ- ja opiskelu-urat
- Ajautuminen rikollisuuteen

Väkivaltaisen suhteen jatkuminen

**TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA TUTUKSI**

-hanke (2021-2024)

Laki ei tunne taloudellista väkivaltaa

TALOUELLINEN VÄKIVALTA

- ❖ Petos
 - ❖ Väärennös
 - ❖ Velallisten epärehellisyys
 - ❖ Kavallus
 - ❖ Varkaus
 - ❖ Identiteettivarkaus
 - ❖ Jne.
- ❖ Pahoinpitely
 - ❖ Vapauden riisto
 - ❖ Kunnianloukkaus
 - ❖ Laiton uhkaus
 - ❖ Vainoaminen
 - ❖ Kotirauhan rikkominen
 - ❖ Jne.

(Lähde: Jyri Paasonen 2022, Vaasan yliopisto)

Taloudellisen väkivallan hälytysmerkkejä

Taloudellista väkivaltaa voi tapahtua erilaisissa lähisuhteissa ja niissä voi olla hyvin erilaisia hälytysmerkkejä.

- Raha-asioista ei voi puhua ilman, että toinen osapuoli hermostuu tai siitä aiheutuu välillenne konfliktia
- Et ole perillä taloutenne tuloista, menoista, varoista tai veloista
- Raha-asioden salailu: Laskujen, ostosten tai varallisuuden piilottelu
- Toisen osapuolen huolimattomuus tai välinpitämättömyys raha-asioissa
- Erilaisen rahankäyttöön liittyvät arvot ja periaatteet
- Pitkittyneet omaisuus- tai huoltajuuskiistat
- Riippuvuusongelmat
- Kulut eivät jakaudu tasan tai suhteessa osapuolten tuloihin
- Sinua painostetaan ottamaan velkaa toisen puolesta

**TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA TUTUKSI**

-hanke (2021-2024)

Auttamistyössä keskeistä

- **Ilmiön parempi tunnistaminen eri palveluissa**
 - Ammattilaisten osaamista vahvistettava ja auttamisen keinoja lisättävä
- **Sanojen antaminen asiakkaan kokemukselle**, empaattinen kohtaaminen, taloudellinen väkivalta ei ole koskaan kokijan syy
- **"Haurastuneen toimijuuden" tunnistaminen ja huomiointi**
 - Asiakas tarvitsee apua toimiessaan viranomais- ja auttajaverkostossa
 - Asiakkaan voi olla hankala luottaa ammattilaiseen
- **Moniammatillinen auttaminen**
 - Avun koordinointi
- **Riskien tunnistaminen ja arviointi**
 - Taloudellisen väkivallan kokija kohtaa usein myös muuta lähisuhdeväkivaltaa
 - Ero väkivaltaisesta kumppanista on suhteen riskialttein ajankohta → turvallisuussuunnittelu
 - Lasten tilanteen kartoittaminen

**TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA TUTUKSI**

-hanke (2021-2024)

Mistä voi saada apua?

Rikosprosessiin liittyvät asiat (rikosilmoituksen harkinta, ilmoituksen teko, prosessin kesto, tukihenkilö prosessiin, lähestymiskielto)

- Poliisi, Rikosuhripäivystys, yksityinen asianajaja tai oikeusaputoimisto

Ammattilaisen keskustelutuki ja neuvonta

- Kunnan / hyvinvointialueen lähisuhdeväkivaltatyö
- Lähisuhdeväkivallan avopalvelut (Esim. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistykset)
- Taloudellinen väkivalta tutuksi –hankkeen asiakastyö
- Vainotapauksissa Tukikeskus Varjo
- Nollalinja, Naisten Linja ja Ensi- ja turvakotien liiton chat-palvelu
- Kriisikeskukset
- Terveystuella ja mielenterveyspalvelut
- Perheneuvolat, lastensuojelu
- Työterveys/ oppilashuolto
- Muut järjestöpohjaiset toimijat

Apua taloudellisissa asioissa

- Kunnan sosiaalitoimi (esim. aikuissosiaalityö)
- Talous- ja velkaneuvonta
- Kela (erityispalvelut)
- Seurakuntien diakoniatyö
- Takuusäätiö
- Ennakoiva talousneuvonta / Ulosottolaitos, Talousneuvolat

Akuuteissa tilanteissa

- Häätäkeskus
- Sosiaali- ja kriisipäivystys
- Turvakoti

Vertaistukiryhmät

- Lähisuhdeväkivallan kokijoiden vertaistukiryhmät
- Taloudellinen väkivalta tutuksi –hankkeen tai tukikeskus Varjon (suljetut) vertaistukiryhmät

Materiaaleja ja työkaluja ammattilaiselle

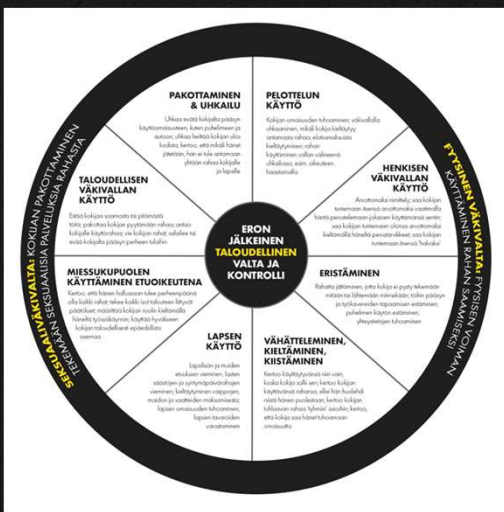
www.taloudellinenenvakivalta.fi

Ajanvaraukset:

- Ammatilaisen konsultaatiotuki
- Taloudellisen väkivallan etävastaanotto kokijoille

Materiaaleja asiakastyöhön:

- Paljon tietoa ilmiöstä
- Taloudellisen väkivallan kartoituslomake
- Taloudellisen väkivallan muodot –juliste
- Esitteitä
- Taloudellisen väkivallan mittari
- Taloudellisen ja eron jälkeisen taloudellisen väkivallan pyörät
- Videoita

TALOUDELLINEN VÄKIVALTA TUTUKSI

-hanke (2021-2024)

Taloudellisen väkivallan kartoituslomake

- [Kartoituslomake](#)
- Tulossa myös ohje kokijan kohtaamiseen ja moniammatilliseen auttamiseen

www.taloudellinenvakivalta.fi

Taloudellisen väkivallan kartoitusmittari

Taloudellinen väkivalta on moninaisen läheisväkivallan muoto. Taloudellinen väkivalta tarkoittaa tilannetta, jossa tekijä kontrolloi, riistää tai tuhoaa toisen taloudellisia resursseja hallitsemalla hänen taloudellista itsenäisyyttään tai hyödyksensä itse taloudellisesti. Taloudellisen väkivallan vaikutukset voivat olla hyvin vakavia ja pitkäkestoisia.

Uuden läheisyyteen tapahtuva väkivalta sisältää useita väkivallan muotoja; esimerkiksi taloudellista, fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista väkivaltaa. Erilaisia väkivallan muotoja tapahtuu toisistaan, eikä tilannesta ole aina mahdollista tai tarkoituksenmukaista erottaa väkivallan muotoja toisistaan. Tärkeää on, että läheisyyteen tapahtuva väkivalta tunnustetaan ja asiakas ohjataan hänelle kuuluvan avun parin tilanteen helpottamiseksi.

Taloudellisen väkivallan ei aina edellytä uhran ja tekijän keskinäistä tunnetunutta. Taloudellisen väkivallan ja kontrollin voimat tapahtuu silloin, mikä uhri on tunnetun väkivallan tekijä. Tästä syystä ammattilaisena on erityisen tärkeää korostaa taloudellisen väkivallan merkitystä. Taloudellista väkivaltaa voi tapahtua esimerkiksi parissaikassa, lapsen ja vanhemman välillä, ystävyys- tai sukulaissuhteissa, tai muussa läheisyydessä. Lisäksi taloudellinen väkivalta voi jatkua vielä pitkään tai vasta alkuaan perheeseen tai läheisyyteen päätyttyä.

Taloudellisen väkivallan mittaritieto sisältää useita erilaisia taloudellisen väkivallan muotoja, joita asiakkaan tilante voidaan selvittää kokonaisvaltaisesti. Mittaritieto *) sisältää vastausasteikon 0-4, jossa 0 ei ole asiakkaan tilanteeseen liittyvää tekijä, ja 4 on toistuva tekijä. On tärkeää reagoida asiakkaan tilanteeseen alustavista vastausvaihtoehdoista, jotta taloudellinen väkivalta ei jaa huomaatta. Lisäksi asiakkaan tilannetta selvittäessä on tärkeää olla tekemättä oletuksia niistä, ette ammattilainen ohjaa asiakkaan puhutta, tai vähättele asiakkaan kertomaa. Väkivalta sekä talousasiat ovat edelleen suomalaisessa yhteiskunnassa herkkiä asioita, joten asiakkaan kokemus on tulla kuultua työkemmyydestä merkittävänä. Väkivalta voi loppua ammattilaisten puheilla.

Vastausasteikko:
0 = Ei koskaan / Ei koskaan
1 = Harvoin
2 = Joskus
3 = Usein
4 = Toistuvasti

Käyttään asteikkoa 0-4, kuinka usein tekijä toimi seuraavasti:

Rahaan liittyvä kontrollointi

1. Esi sinulta rahaa käyttämiseen ruokaa, vaatetta tai muita välttämättömiä tarpeita.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

2. Jätti kertomuksesi olennaisia taloudellisen tilanteeseen liittyviä tietoja.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

3. Päätit puoleksiasi rahojasi käyttöä.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

4. Tiesi niin, että sinun täytyi pyytää häneltä rahaa.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

5. Käytti rahojasi tai yhteisiä rahojasi sinulta seloa.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

6. Vaati teltin, kuitteja tai välittömiä ostokuitteja.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

7. Hallinnoi rahojasi ilman suostumustasi.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

8. Panoit sinua käyttämään rahojasi hänen ostoksiaan tai laskuunsa.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

Taloudellinen hyväksikäyttö

9. Keskitytti tai jätti ottamatta taloudellista vastuuta, jolloin joudut huolehtimaan välttämättömiä menoistasi.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

10. Oti lainaa tai osamaksuja nimelläsi, tai käytti luottokortiasi ilman lupiasi niin, että maksut jäivät sinun vastuillesi.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

11. Panoit sinua ottamaan lainaa tai leikemään luottokortti- tai osamaksukuitteja.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

12. Panoit tai pakotti sinut antamaan hänelle säästösi tai tilisi.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

13. Esi sinulta terveydenhuollon palveluita tai tarvittavat lääkkeet niiden kustannusten vuoksi.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

14. Varasti tai riisti omaisuuttasi, tai loppuasi omaisuutta.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

15. Kävi sinun olevan hänellä velkaa ja panoit tai kiristi sen maksamiseksi.

Ei koskaan Harvoin Joskus Usein Toistuvasti

**TALOUELLINEN
VÄKIVALTA TUTUKSI**

-hanke (2021-2024)

Kutsu webinaariin Päämääränä toivo – ratkaisuja lapsiperheköyhyyteen ke 8.11.2023 klo 9-12

Tervetuloa *Päämääränä toivo – ratkaisuja lapsiperheköyhyyteen seminaaritilaisuuteen 8.11.2023 klo 9–12.00*. Tilaisuus järjestetään Eduskunnan Kansalaisinfossa kutsuvieraille sekä etänä webinaarina. **Webinaari on kaikille avoin ja maksuton.**

Tilaisuudessa pääset päivittämään tietosi lapsiperheköyhyyden yhteiskunnallisista ja yksilötason vaikutuksista. Tutkimuspuheenvuorot valottavat politiikkatoimien vaikutusta lapsiperheköyhyyteen yhteiskunnassa, lapsena koetun köyhyyden elämän aikaisia vaikutuksia sekä millaisilla käytännön, auttamistyön – ja poliittisilla ratkaisuilla voimme rakentaa toivoa ja teitä pois köyhyydestä. *Olisi joku – joka kuuntelee* paneeli kutsuu kansanedustajat ja vaikuttajat pohtimaan ratkaisuja ajankohtaisiin perheiden arjenhaasteisiin.

- Lue lisää ja ilmoittaudu:
www.taloudellinenvakivalta.fi/tapahtumat

**PÄÄMÄÄRÄNÄ TOIVO - RATKAISUJA
LAPSIPERHEKÖYHYYTEEN**

Kukaan ei halua
perinnöksi köyhyyttä

Olisi joku, joka kuuntelee -
paneelikeskustelu

Lapsiköyhyys ja politiikkatoimet

mieli

+Takuusäätö

KIRKKOHALLITUS
KYRKOSTYRELSEN

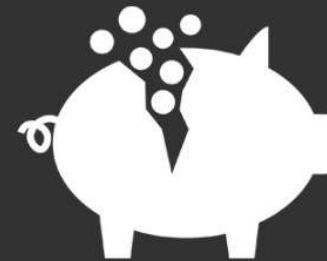
Hankkeen loppuseminaari

Save
the Date

TALOUDELLINEN VÄKIVALTA
TUTUKSI - HANKKEEN

LOPPUSEMINAARI

18.04.2024

TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA
TUTUKSI

Yhteystiedot

VAASAN ENSI- JA
TURVAKOTI
VASA MÖDRA- OCH
SKYDDSEM RY

VIOLA
VÄKIVALLASTA
VAPAAKSI RY

Hanna Nylén

Hankesuunnittelija
Hanna Nylén
Puh. 050 5838 321
hanna.nylen@violary.fi

Tita Yli-Kätkä

Hanketyöntekijä
Tita Yli-Kätkä
Puh. 050 340 9450
tita.yli-katka@vaasanturvakoti.fi

www.taloudellinenvakivalta.fi

Facebook: Taloudellinen väkivalta tutuksi
Instagram: taloudellinenvakivalta

**TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA TUTUKSI**

-hanke (2021-2024)